

Kantakirjauskurssilla tavoitteet selviksi

Ypäjällä pidettiin maaliskuun puolivälissä Suomenratsujen järjestämä kantakirjauskurssi. Kouluttajina toimineet Kirsi Hagner ja Seppo Laine painottivat harjoittelun merkitystä. Paras suoritus syntyy tutussa tilanteessa.

Päivän avannut Hevosopiston rehtori Päivi Laine muistutti kurssilaisia siitä, että kantakirjaus on valtakunnallinen tapahtuma. Sen arvokkuus edellyttää, että hevonen tuodaan näyttelyyn hyvässä kunnossa ja sen esittäjä riittävän taitava ratsastaja. Näin ollaan reiluja hevosta kohtaan, sillä kantakirjaus on ainutlaatuinen tapahtuma, jonka tulokset seuraavat hevosta koko sen elämän ajan.

Kantakirjauksen perimmäisenä tarkoituksena on jalostusvalinta eli turvata oikeantyyppisten oriiden ja tammojen käyttö siitokseen. Tyyppi, johon kulloinkin pyritään, on kuvattu jalostusohjesäännössä. Suomenhevosilla tätä sääntöä uudistettiin joulukuussa 2004. Säännön mukaisesti suomenhevosen tulee olla monipuolinen, suorituskykyinen, helposti käsiteltävä, hyväliikkeinen, kestävä ja terve yleishevonen.

Jalostusohjesäännössä mainittuja asioita testataan kantakirjausnäyttelyssä tutkimalla hevosen kilpailusuoritukset, rakenne, liikkeet ja luonne. Jälkimmäisiä arvioidaan ratsuilla erityisesti koulu- ja estekokeissa. Niiden tuomarit olivatkin kantakirjauskurssin pääasiallinen kohdeyleisö, koska jalostusvalinnan onnistuminen vaatii yhtenäisten arvosteluperusteiden käyttöä kaikissa eri puolilla Suomea pidettävissä näyttelyissä.

Ei ratsastajan vaan hevosen arviointia

Jalostusjohtaja Terttu Peltosen kerrottua em. jalostustavoitteista kurssilaiset pääsivät seuraamaan Kirsi Hagnerin ja Seppo Laineen sekä koulu- että estekokeesta tekemiä

esimerkkiarviointeja. Kummankin kokeen tehtäviä esitti neljä hyvin erityyppistä ratsukkoa; vertailun vuoksi joukossa oli myös Hevosopiston opetushevosina työskenteleviä ruunia.

Kirsi Hagner aloitti osuutensa huomauttamalla, että kyseessä on hevosen, ei ratsastajan arviointi.

- Tasapainonsa säilyttävä ratsastaja antaa hevoselle paremman mahdollisuuden esittää osaamistaan, mutta ratsastajan istunta ei saa vaikuttaa tuomarin arvioon. Tärkeintä on hevosessa oleva laatu, sen kyvyt ja kehityskelpoisuus.

Miten kehityskelpoisuus sitten näkyy hevosessa?

- Ensinnäkin se näkyy siinä, onko hevonen tyytyväisen näköinen. Jos ratsastajan kantaminen on sille helppoa ja se yrittää miellyttää ratsastajaansa niin todennäköisesti sen kouluttaminen onnistuu hyvinkin pitkälle. Jos hevonen taas aukoo suutaan, kiemurtelee, jännittää tai muuttaa tahtiaan omin päin, sen on hankala liikkua ratsastajan kanssa. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi se, että hevosella on liian pitkä runko, kovin matalalta runkoon liittyvä, lyhyt kaula tai ahdas kaulan ja pään liittymä.

Tasapaino ja suoruus tärkeää

Ahdas kaulan ja pään liittymä vaikeuttaa oikeassa muodossa – selkälihaksia kunnolla käyttäen, niska korkeimpana kohtana - liikkumista.

- Jotta hevonen voi kantaa ratsastajaa kipeytymättä, sillä on oltava hyvä tasapaino, sanoi Hagner.

- Tasapaino tulee esille tahdin säilymisessä. Tahti on hevosen ottama

askelmäärä minuutissa. Toiseksi sen huomaa muodosta ja siitä, kuinka paljon ja miten tasaisesti hevonen tukeutuu kuolaimeen. Näiden tutkimiseen S-vaihtoura on hyvä keino. Tasapainosta saa kuvan myös siirtymisissä ja lisäyksissä, joissa hevosen pitäisi pystyä ottamaan entistä enemmän painoa takaosalleen. Oriilta haluamme samasta syystä nähdä vielä pätjän vastalaukkaa.

Koeohjelmissa olevilla pysähdyksillä, ympyröillä ja kiemuraurilla testataan, kuinka symmetrisesti hevonen taipuu ja käyttää lihaksistoaan. Taipuminen on tässä tapauksessa kuitenkin toissijainen tekijä:

- Tärkeintä on suoruus. Jos hevonen ei ole suora, jokin osa sen lihaksistosta rasittuu enemmän kuin muut. Suoruuden voi helposti havaita pysähdyksissä.

Säännöllisyys ei vaikuta askellajien arvosteluun

Kirsi Hagner on osallistunut kantakirjanäyttelyiden tuomarointiin kymmenen vuoden ajan. Hänen kokemuksensa mukaan hevonen on yleensä kypsä kantakirjaukseen vasta 6-vuotiaana.

- Hevosella on oltava jo melko hyvä lihaksisto ja kunto, jotta se jaksaa antaa parhaansa vieraassa paikassa koko pitkän näyttelypäivän ajan. Jos se ei ole tottunut monenlaisiin paikkoihin ja ratsastajiin, se stressaantuu ja väsy nopeasti.

Koulukokeissa suomenhevosilta ei vielä vaadita kokoamista, koska kokeet käydään tasolla helppo C - B. Oriilta vaaditaan enemmän, koska niiden vaikutus jalostukseen on laajempi.

- Oriit tekevät tehtävänsä pitkällä radalla, jossa ne pystyvät näyttävämpiin lisäyksiin. Lisäyksissä tulee esille laivan liikkuvuustaso sekä liikkeiden joustavuus, joka on askellajien arvostelussa keskeinen kohta. Joustavuutta ja lennokkuutta katsotaan sivusta, kun taas liikkeiden suorutta, joka kuuluu rakennearvosteluun, seurataan edestä ja takaa. Eli liikkeiden säännöllisyydessä havaittavat puutteet kuten melominen, keriminen tai takominen eivät saa vaikuttaa askellajeista annettavaan numeroon.

Estekokeessa luonteella merkittävä osuus

Koulukokeen jälkeen maneesiin astelivat estehevokset ja mikrofonia piteli Seppo Laine. Hän kertoi aluksi esteosuuden koejärjestelyistä.

- Estekoe suoritetaan aina samantyyppisillä esteillä, joita on kolme. Ensimmäinen on okseri, jonka korkeus on 90 cm ja pituus metri. Okserin eteen voi haluttaessa laittaa maapuomin. Sitten käännetään pystyesteelle, jossa ei saa olla maapuomia. Pystyesteen korkeus on samoin 90 cm. Viimeinen este on sarja, joka alkaa 85 cm:n pystyllä ja päättyy ensimmäisen esteen kaltaiseen okseriin. Sarjan aloittavalla pystyllä saa käyttää maapuomia. Sarjaväli on hevosen mukaan 6,5 – 7 m. Tähän väliin hevoset täytyy totuttaa sopimaan jo kotona, koska näyttelyssä sarjaa ei saa harjoitella.

Miksi sarjalla sitten ei verrytellä ?

- Koska estepuolella hevosen luonne ja sitä ilmentävä rohkeus ja luottamus ratsastajaan ovat suorituksen ydin. Pitämällä yksi osa tehtävää hevoselle täysin uutena näemme selvästi, millainen luonne hevosella on.

Kapasiteetti = ponnistus – ja venymiskyky

Luonteen ohella estekokeessa arvioidaan hevosen hyppytekniikka ja kapasiteetti. Hyppykyvystä annettava yksi numero kuvaa kaikkia näitä kolmea.

- Minulle henkilökohtaisesti jokaisen osa-alueen painoarvo on sama, noin 30 %, totesi Laine.

- Loppupelissä eniten painaa kokonaisuus, siitä syntyvä mielikuva. Lähestyminen kertoo hevosen luonteesta, kuinka hyvin se "imee" esteelle ja millainen sen oma eteenpäinpyrkimys on. Tekniikan kohdalla asia on vähän kuin mäkihypyssä: täytyy osata katsoa erikseen ponnistus-, liito- ja alastulovaihetta. Etujalkojen työskentely on sellaista, mitä voidaan harjoittaa. Etujalkojen pitäisi koukistua hyvin, olla huolelliset ja nopeat. Sen sijaan takajalkojen osuutta on vaikeampi parantaa. Niissä on lähinnä kyse siitä, avaaako hevonen ne oikein, ikään kuin ylöspäin suoristaen.

Kolmas arviointikohta, kapasiteetti, on yhtä kuin estehevosen ponnistus- ja venymiskyky. Siihen kuuluu myös selän oikea käyttö hypyn aikana.

- Kun hevonen ponnistaa sopivasta kohdasta, hypystä tulee pyöreä. Laaka linja esteen päällä ei ole hyppy vaan loikka.

Tässä kohtaa Lainetta avustanut Arto Vahtera havainnollisti loikkaa työntämällä takamuksensa ja hartiansa pitkälle taakse ja räpyttelemällä siipiään kuin öljyntyntynyt lintu.

- Miten teidän kävisi, jos yrittäisitte päästä selkään notkolla esteen yli? Huonosti. Eli hevosen selän on

oltava pyöreä, jotta alastulo on pehmeä eikä hevonen loukkaa itseään. Hyvältä estehevoselta tämä sujuu luonnostaan.

Estehevonen oppii virheistään

Hyvän estehevosen kriteeriksi nousi myös oppimiskyky.

- Mielestäni hevoselle voi antaa useampia yrityksiä kuin kaksi, jos se ei suoranaisesti kiellä yhdelle ja samalle esteelle koko ajan. Pienhevosille sekä 4-6 –vuotiaille nuorille voi lisäksi antaa 10 cm:n hyvityksen estekorkeudesta. Uudet yritykset osoittavat, oppiiko hevonen virheistään ja kykeneekö se korjaamaan ne. Estehevonen ei myöskään saa säikähtää epäonnistumisistaan.

Kokeessa mukana ollut tamma Natsos sattuikin esiintymään täsmälleen Laineen ajatuksen mukaisesti. Sen ensimmäiset hyppyt päätyivät lähes keskelle estettä, koska se lähestyi liian lujaa ja joutui hypyn sijasta tekemään edellä kuvatun loikan. Hieman rauhoituttuaan se hypäsi 110 cm:iin korotettua okseria kevyesti ja erittäin pyöreällä selällä.

Edellisvuoden koeratsastukseen ja irtohypytykseen keskittyneen kurssin tavoin paikalla oli nykyin lähes sadan hengen yleisö. Osanottajien toivomuksesta Päivi Laine lupasi jo nyt, että vastaava koulutus pidetään myös keväällä 2006. Silloin aiheena on kolmivuotiaiden valmistautuminen laatuarvosteluun. •

Seppo Laine toivoi, että hevosia harjoitettaisiin tarpeeksi oikealla 6,5 - 7 metrin sarjavälillä jo kotona.

Tamma Natsos esitti, kuinka hevosen hyppyt voivat muuttua. Ensimmäisessä yrityksessään se lähes kaatui mutta lopulta estettä saatiin korotettua sille enemmän kuin muille koehevosille.